

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 1170
van **TINNE ROMBOUTS**
datum: 15 juni 2021

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

PFOS-vervuiling in de omgeving van Zwijndrecht - Omvang

Sinds de berichten over de PFOS-vervuiling op de Oosterweelwerf en het aanscherpen van de normeringen op basis van meer wetenschappelijke kennis is er een begrijpelijke groeiende bezorgdheid in de omgeving van de 3M-site (PFOS: perfluorooctaansulfonaat). Zoals we in vorige debatten reeds hebben onderstreept is het belangrijk om met de nodige omzichtigheid te handelen omdat de wetenschap ook steeds meer benadrukt dat er risico's zouden zijn voor de volksgezondheid. De gemeente Zwijndrecht besliste om zelf stalen te laten nemen, waaruit blijkt dat er verhoogde concentraties PFOS zijn aangetroffen in bodem en grondwater. De berichten over de vervuiling zorgen voor veel ongerustheid. Er zijn heel concrete vragen over het eten van eieren en groenten uit de eigen tuin, over het sproeien met grondwater enzovoort. De thuisverkoop van aardbeien en groenten is volledig stilgevallen. Voor vele ondernemers uit de omgeving is dit nu al een ramp hoewel de echte omvang en risico's nog niet definitief bepaald zijn.

Ondertussen heeft de regering beslist om een uitgebreid humaan biomonitoringsnetwerk op te zetten in de regio en is de heer Vrancken aangesteld om het onderzoek in de regio te coördineren. Binnen drie maanden verwacht de Vlaamse Regering een uitgebreide verslaggeving over de stand van zaken. Daarentegen hebben de ministers Demir en Beke aangegeven dat er momenteel bijkomende stalen worden genomen om binnen een tweetal weken (eind juni) een eerste terugkoppeling te kunnen doen in verband met het nemen van eventuele voorzorgsmaatregelen in het gebied. Ondertussen overweegt ook de gemeente Zwijndrecht om zelf (verplichte) voorzorgsmaatregelen op te leggen aan haar inwoners.

Minister Demir stelde in de commissievergadering reeds dat 3M verantwoordelijk is voor de sanering van de bodem- en grondwatervervuiling in de gemeente en op de gronden waar de vervuiling zich heeft verspreid.

1. Wat zijn de richtlijnen naar burgers in de huidige tussenperiode tot de eerste bijkomende onderzoeken zijn gebeurd om een beter zicht te krijgen op de situatie (einde juni)?
2. Wat is de precieze scope van de bijkomende stalen die genomen worden ter overweging van eventuele extra voorzorgsmaatregelen op korte termijn? Wie is bij dit onderzoek precies betrokken, alsook bij de besluitvorming? Welke diensten/instellingen hebben welke opdracht gekregen en wanneer?

3. Op welke wijze wordt de veiligheid van de voedselproductie (professioneel, eigen kweek) in de regio mee onderzocht? Wie is bij dit onderzoek en de besluitvorming betrokken? Wie heeft welke verantwoordelijkheid in deze?
4. Hoe wordt de eventuele schade voortkomend enerzijds uit opgelegde (Vlaamse, gemeentelijke,...) voorzorgsmaatregelen en anderzijds definitieve maatregelen in beeld gebracht? Wie is verantwoordelijk voor deze schade en hoe zal er worden gegarandeerd dat hier de nodige schadevergoedingen tegenover staan?
5. De acute schade voor ondernemers in de regio, bv. specifiek voor de landbouwers door terugval of het volledig stilvallen van hun afzet, loopt door de onzekerheid sterk op.
Op welke manier zullen zij op steun kunnen rekenen en vergoed worden voor deze schade? Welke stappen dienen daarvoor nog genomen te worden?
6. Is er ondertussen meer informatie over de toepassing van mogelijke zuiveringstechnieken en de wijze waarop deze in de regio (zowel Oosterweelproject, als daarbuiten) ingezet kunnen worden om het vervuilingsprobleem ten gronde weg te nemen?
7. Op welke manier worden de Oosterweelwerken in kaart gebracht, om rekening houdende met de actuele kennis, eventuele extra voorzorgsmaatregelen op te leggen of de manier van aanpak grondig bij te sturen? Welke eventuele bijsturingen liggen op tafel of zijn reeds beslist?
8. Het is belangrijk om onzekerheid bij omwonenden zo snel mogelijk weg te nemen en tot eenduidige communicatie te komen.
Hoe wordt de communicatie gestroomlijnd, wie heeft daarin welke verantwoordelijkheid en welke afspraken zijn daarover gemaakt?

ANTWOORD

op vraag nr. 1170 van 15 juni 2021

van **TINNE ROMBOOTS**

1. De Vlaamse Regering heeft op 14 juni 2021 beslist tot een eerste pakket concrete '*no-regret maatregelen*' of voorzorgsmaatregelen. **Ze moeten verdere blootstelling van mensen in de regio aan PFAS beperken.** Mogelijk volgen er later nog meer maatregelen. De concrete maatregelen zijn opgedeeld volgens afstand tot de **3M-site in Zwijndrecht en gelden voor al wie in Zwijndrecht woont, werkt of naar school gaat.**

In een straal van 1,5 km van 3M

Voeding

- Kinderen jonger dan 12 jaar, immuungecompromitteerde personen, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven of willen zwanger te worden, krijgen het advies om geen zelfgeteelde groenten of fruit te consumeren.
- De rest van de bevolking krijgt het advies om zelfgeteelde groenten of fruit met mate te consumeren en dus een goede mix aan te houden met fruit en groenten die gekocht zijn. Het fruit en de groenten moeten steeds goed gewassen worden voor consumptie.
- Eet best geen zelfgeteeld kleinvee.
- Eet geen eieren van uw eigen kippen.
- Binnen de perimeter van 5 km horen eigen eieren voorlopig thuis in de huisvuilzak. Afval van eigen groenten (zonder kluit) en fruit mag wel bij het GFT-afval.

Grondwater

- Drink geen grondwater als drinkwater.
- Gebruik geen grondwater uit ondiepe putten om de moestuin te irrigeren of om een zwembad te vullen.

Grond en groenafval

- Gebruik geen compost samengesteld met materiaal uit de eigen tuin.
- Vermijd de verstuiving van braakliggende grond zo veel als mogelijk.
- Breng groenafval naar het recyclagepark, maar verwijder zo veel mogelijk aarde. Knip de kluit af en laat die in uw tuin, breng het groen naar het groenafval in het containerpark.

Hygiëne

- Pas een goede hygiëne toe:
- was uw handen, zeker voor de maaltijd
- maak uw huis grondig schoon met water.

In een straal van 5 km van 3M

- Eet geen eieren van uw eigen kippen.
- Binnen de perimeter van 5 km horen eigen eieren voorlopig thuis in de huisvuilzak. Afval van eigen groenten (zonder kluit) en fruit mag wel bij het GFT-afval.
- Breng groenafval naar het recyclagepark, maar verwijder zo veel mogelijk aarde. Knip de kluit af en laat die in uw tuin, breng het groen naar het groenafval in het containerpark.

In een straal van 5-10 km van 3M

- Eet maximaal 1 ei van eigen kippen per week.

- Buiten de perimeter van 5 km kunnen eieren en afval van groenten en fruit meegegeven worden met het GFT-afval.
- Breng groenafval naar het recyclagepark, maar verwijder zo veel mogelijk aarde. Knip de kluit af en laat die in uw tuin, breng het groen naar het groenafval in het containerpark.

In heel Vlaanderen

Gezonde voeding is voor iedereen belangrijk. Check de aanbevelingen in de [voedingsdriehoek \(\(opent in nieuw venster\)\)](#). Gebruik daarbij een mix van voeding van verschillende bronnen.

De stand van zaken is te volgen op de website <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling>

Mogelijk volgen later nog meer maatregelen. De mogelijke gezondheidseffecten van PFAS-blootstelling treden niet acuut op. Door de hoge meetwaarden die in de omgeving van de 3M-fabriek zijn aangetroffen, en omdat er tegelijk nog te weinig geweten is over de verspreiding van deze stoffen, hoe mensen eraan worden blootgesteld en wat de gezondheidssimpact is van een langetermijnblootstelling, zijn dit voorlopige voorzorgmaatregelen in afwachting van meer kennisopbouw en meer gerichte acties.

Deze maatregelen zijn dus gebaseerd op de huidige kennis over mogelijke gezondheidseffecten van langdurige blootstelling. Meer meetresultaten en meer kennis zullen zorgen voor nieuwe wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die kunnen in de komende tijd dit pakket maatregelen nog verder aanvullen of aanscherpen.

2. Naar aanleiding van de PFOS-vervuiling kondigde de Vlaamse overheid een reeks voorzorgsmaatregelen (zie reeds hierboven) en ook extra onderzoeken af in Zwijndrecht.

In opdracht van het bedrijf 3M neemt een erkend bodemdeskundige momenteel stalen in een straal van 1,5 tot 2,0 kilometer van de 3M-site. Dit gebeurt in overleg met het gemeentebestuur van Zwijndrecht en onder toezicht van de OVAM (Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij). Tijdens dit onderzoek zal de aanwezigheid van bepaalde perfluorchemicaliën (PFCs) in de bodem en het grondwater worden gemeten, wat 3M en OVAM zal helpen bepalen of er bijkomende maatregelen nodig zijn.

De bodemdeskundige neemt stalen van de ondiepe bodem (bovenste 15 centimeter) en van het grondwater via bestaande putten.

Er zullen ook een representatief aantal monsters van seizoensfruit en -groenten, eieren en melk worden geanalyseerd. De stalen zullen worden geanalyseerd door een erkend en onafhankelijk laboratorium.

Op 10 juni 2021 trof de OVAM het besluit om een erkend bodemsaneringsdeskundige aan te stellen om staalnames en controlestaalnames van de bodem, in het bijzonder de groepsparameter PFAS, uit te voeren in de omgeving van de site 3M te Zwijndrecht. Het doel hiervan is om gegevens te verzamelen van de hier aanwezige bodemverontreiniging, om deze gegevens te beoordelen en te verwerken met het oog op het informeren en rapporteren over deze bodemverontreiniging.

De erkend bodemsaneringsdeskundige Arcadis Belgium werd aangesteld. De door de deskundige voorgestelde bemonsteringscampagne houdt rekening met de gekende staalnamepunten van 3M en van de gemeente Zwijndrecht. De opdrachtgever werd geïnformeerd. De data van deze staalnames werden reeds aan het parlement bezorgd.

3. Het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) is hiervoor verantwoordelijk. Er is een regelmatig overleg en uitwisseling van expertise met het FAVV via de inhoudelijke expertengroep die wekelijks met de opdrachtgever overlegt.

Die expertengroep brengt kennis van administraties en onderzoeksinstellingen samen met oog op gecoördineerde aanpak van de PFAS-problematiek.

4. Dit zijn aspecten die worden meegenomen bij de vorderingen van het opvolgingsproject.
5. Dit zijn aspecten die worden meegenomen bij de vorderingen van het opvolgingsproject.
6. Hiervoor dient in eerste instantie de omvang en de ernst van de verontreiniging in kaart gebracht te worden in het beschrijvend bodemonderzoek. In functie daarvan kan dan in het bodemsaneringsproject een afweging gemaakt worden tussen de verschillende relevante saneringstechnieken om op basis van de Multi-criteria analyse de meest geschikte saneringstechniek te weerhouden.

Saneringstechnisch is het mogelijk om de schadelijke stof PFOS aan te pakken. Het Grond Recyclage Centrum Kallo verwijdt in de Antwerpse haven PFOS uit de gronden afkomstig van de voormalige Opel-site. Op de voormalige site van de Opelfabriek in de Antwerpse haven werd in de zomer van vorig jaar grootschalige PFOS-vervuiling vastgesteld, door een tank met brandblusschuim die in de grond zat en was beginnen te lekken. Begin dit jaar begon OVAM met een sanering van het terrein. De Opel-site is de allereerste die op deze manier gereinigd wordt. De vervuilde delen grond worden tijdens het saneringsproces meermaals na elkaar grondig gewassen - met een voorwas, hoofdwas en nawas, tot de grond zuiver is. Het water waarmee dat wassen gebeurt, wordt op zijn beurt permanent gefilterd met een speciale koolfilter, waardoor de PFOS verdwijnt. De nieuwe techniek is niet altijd toepasbaar. Zo is dat moeilijk in gronden die rijk zijn aan klei of aan leem, en moet de concentratie PFOS onder een bepaalde grens liggen. Of de techniek ingezet zou kunnen worden is voorlopig onduidelijk.

7. De Vlaamse Minister bevoegd voor van Mobiliteit en Openbare Werken gelaste een expertencommissie met de opdracht om te onderzoeken of de Oosterweelwerken uitgevoerd worden met oog voor beperking van de impact op milieu en gezondheid voor de omwonenden op korte en lange termijn. De expertencommissie wordt voorgezeten door de opdrachthouder. De expertencommissie stelde schriftelijke vragen en ging op plaatsbezoek op de Oosterweelwerf en leverde op 15 juli 2021 een rapport op.
8. Via de website <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling> wordt eenduidige communicatie voorzien. Deze website wordt voortdurend geactualiseerd.

Voor algemene vragen rond PFAS kan men terecht op het e-mailadres: pfas@vlaanderen.be

De meest voorkomende vragen worden verwerkt op de informatiepagina's op deze website.

De coördinatie van de aanpak van de PFAS-verontreiniging en de communicatie met de betrokken overheden, bedrijven, wetenschappers en burgers is in handen van de opdrachthouder van de Vlaamse Regering.

De opdrachthouder werkt voor zijn opdracht met een inhoudelijke expertengroep, bestaande uit een 25-tal experts uit de Vlaamse administraties en agentschappen, onderzoeksinstellingen (VITO en UAntwerpen) en Federale overheidsdiensten (FOD Werk, FAVV). Deze groep heeft tot doel om wetenschappelijke informatie en meetgegevens te centraliseren en te evalueren vanuit multidisciplinair perspectief.

Daarnaast werkt de opdrachtgever met een communicatieteam, samengesteld uit de woordvoerders van de betrokken administraties, agentschappen en kabinetten. Hier wordt de informatiedoorstroming naar burgers, stakeholders en de pers voorbereid. Dit gaf op 3 weken tijd aanleiding tot 4 webinars voor burgemeesters en lokale besturen, 2 online bewonersvergaderingen, 2 live bewonersvergaderingen, 2 persmededelingen, 1 persmoment, overlegmomenten met een breed gamma aan stakeholders (bedrijven, NGO, sector, ...), het beantwoorden van 270 vragen via mail en de opzet van een dagelijks aangepaste website www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling.